2) [Революционно-националистические силы] в Югославии.

3) карта-схема.[2]

РГАСПИ, ф. 498, оп. 1, д. 506, л. 13–16. Копие. Машинопис.

Публ. със съкращения в „Македонский вопрос в документах Коминтерна". Скопје. 1999, с.353-358

---

[1] Авторът на докладната записка не е установен.

[2] Приложения в делото липсват.

№ 119

Писмо от Г. Димитров (Виктор) до ЦК на БКП за разговорите с Н. Атанасов и Хр. Стоянов в Прага. Платформа на взаимоотношенията между БКП и БЗНС

3 септември 1924 г.

На 1 и 2 септември стана в Прага срещата на Виктор с Н[едялко] А[танасов] и Х[ристо] С[тоянов]. Те заявиха, че имат мандат от своите другари, ръководители на левицата в З[емеделския] С[ъюз] да изяснят окончателно всички въпроси, отнасящи се до нашите взаимни отношения и до нашата обща борба. Подчертаха, че те стоят безрезервно на единния фронт и гледат на изявленията на Оббова и К.Тодорова по тоя въпрос само като на необходима за чужденците „дипломатическа маневра". Ръководството на представителството на З[емеделския] С[ъюз] зад граница вземат фактически те в ръцете си и ще бъдат и двамата в Югославия и там ще съставят заедно със софийските ръководители на левицата партийния революционен център на ЗС. Всичко това ставало със съгласието на Грънчарова и другарите му. Считат, че обещаното от сърбите оръжие тия дни ще бъде най-сетне дадено на разположение и че, ако това действително стане, би могло през октомври да се предприеме въстанието, като една добре организирана и въоръжена част навлезе от Сърбия във Видинско и пренесе оръжие за масовото въоръжаване на населението. Отхвърлят категорически всякаква помисъл за *сепаративно* действие, без нас, а също така и подозрението, че са поели някакви ангажименти към сръбското правителство и специално за евентуалното присъединяване на България към Югославия, като цена на *помощта*, която сърбите биха дали. Считат, че в тази посока може К.Тодоров да е „дърдорил" нещо.

Уверяват, че сегашното сръбско правителство е готово да помогне неофициално за премахването на цанковия режим, ръководейки се от желанието да се умиротвори Македония и че са спечелили политическата подкрепа на чешкото правителство. (Швехла бил им казал, че въстанието се явява неизбежно).

За уреждането на своите канали между Югославия и България, както и за пренасянето на оная част от оръжието, което те ще пренасят непосредствено чрез своя апарат и за нуждите на своя партиен център, искат от нас взаимообразно една сума от 5 000 долара.

Трябва да кажа, че и двамата са хора за сериозна работа, много са научили от събитията и ясно схващат, че трябва да вървят заедно с нас и действително се различават от лекомислените и бъбриви К[оста] Т[одоров] и О[ббов]. Разбира се, и у тях на дъното на душата им лежи интимното желание да се създаде едно чисто земеделско управление, ненамиращо се в зависимост от нас и не биха се поколебали един ден, ако им се удаде възможност да скъсат съюза си с нас. Но това ни налага само по-голяма (по-сериозна) осторожност към всички техни действия и толкова по-голямо укрепване и изграждане на единния фронт всред самите маси. Какво ще стане след победата на въстанието, то ще зависи главно от съотношението на нашите и техни сили, а ние нямаме причини да се безпокоим много в това отношение. След като заявиха, че те – оторизираните представители на ЗС, неговата левица, не се чувствуват ангажирани с досегашните разговори между нас и задграничните земеделци и че считат уговореното между нашия ЦК и Грънчаров в София за неокончателно, поискаха да се изяснят отново всички въпроси във връзка с нашата борба и нейната подготовка и това да се зафиксира в няколко положения, за да се избегнат възможните взаимни недоразумения и подозрения в предстоящата работа. Имайки предвид януарските наши обсъждания в Москва с задграничните земеделци и възприетите тогава положения за общата акция[1], както и направеното в София от ЦК с ръководителите на земеделската левица в тая посока[2], аз се постарах, в резултат на сегашните наши продължителни взаимни изяснения и обсъждения да се формулира следната платформа за нашите взаимни отношения и за нашата обща борба:

1. Премахването на фашисткия режим на Цанков може да стане само чрез едно масово въоръжено въстание в страната.

2. Въоръженото въстание ще има за непосредствена цел установяването на едно народно, републиканско-демократическо правителство, изходящо из средата на работническата класа и селските маси.

3. До произвеждането на изборите, временното правителство ще се състои в болшинството си от представители на ЗС (левицата му). Из средата на последния ще бъде и министър-председателят.

4. Основните положения на програмата на народното правителство са:

а) Възстановяване всички политически права и свободи на народните маси.

б) Даване възможност на народните маси да се организират и въоръжат, за да могат да бранят своята власт срещу възможните посегателства от страна на властвуващата до сега буржоазия.

в) Демократизиране армията и прочистване на нейния ръководящ кадър от всички противни на новата власт елементи.

г) Въвеждане прогресивно-подоходния данък и съкращаване до възможния минимум косвените налози.

д) Борба против скъпотията и спекулацията и облекчение на жилищната нужда, преди всичко чрез насърдчение и подпомагане на работническите, селски и занаятчийски кооперации и чрез кооперативни строежи, с помощта на държавата и общините.

е) Уреждане външна търговия с оглед на интересите на трудещите се маси.

ж) Най-широк кредит на селските, работническите и занаятчийски кооперации.

з) Снабдяване със земи малоземлените и безземлени селяни за сметка на големите земевладелци и общия поземлен фонд.

и) Улесняване трудещите се селяни с инвентар и кредит.

к) Създаване широко покровителствено работническо законодателство, на първо място: осемчасов работен ден, инспекция на труда, застраховка за сметка на държавата в случай на болест, инвалидност и злополука, старост и безработица, прокарвана и управлявана чрез работническите организации, за сметка на капиталистите и държавата и под контрола на последната.

л) Подобряване и стабилизиране [на] положението на държавните, окръжни и общински служащи.

м) Наказване виновниците за войните, за 9 юни, за септемврийските клането, за злодеянията на фашисткия режим на Цанкова и материално обезщетение на всички пострадали за сметка на имотите и богатствата на виновниците на тия злодеяния.

н) Мирни отношения с всички съседи и други народи и работене за обединението на балканските народи в една Балканска федерация.

о) Установяване най-приятелски отношения със Съветска Русия.

5. Въстанието се организира и ръководи от Земеделския съюз (левицата му) и компартия при установяване и изграждане на единния фронт между работническата класа и селските маси.

6. Срокът за обявяване на въстанието се определя от двата партийни центъра *съвместно,* след най-щателна преценка на положението и подготовката и при наличността на елементарно необходимите условия за неговата победа. Никакви сепаративни действия от единия или другия център в тая насока не се допускат.

7. Когато се определи срокът за обявяването на въстанието, изработва се конкретен план за неговото провеждане и се образува военно-революционен комитет за неговото ръководство от поравно число представители на двата партийни центъра, който продължава да функционира до консолидирането на новото положение.

8. Личният състав на временното правителство се определя от двата партийни центъра съвместно, когато се определя срокът за обявяването на въстанието.

9. За обезпечаване успеха на въстанието ще се използува, разбира се, съдействието на всички държави, които са заинтересовани от ликвидирането на фашисткия режим на Цанкова, без обаче да се поемат каквито и да било ангажименти, които биха накърнили народния суверенитет и целостта и независимостта на страната.

Всички изявления и изяснения, давани в тая посока от страна на двата партийни центъра, в никой случай не бива с нищо да подкопават позициите на единния фронт на работническата класа и селските маси вътре в страната и да внасят каквото и да било смущение и взаимно недоверие в средата на тия две обществени сили, които именно ще извършат въстанието и на които ще се опира изключително новата власт в България.

10. Така наречената дипломатическа подготовка на въстанието и обезпеча-

ването външното положение на новото правителство ще се извършва чрез осветлението на европейското обществено мнение и на заинтересованите управляющи кръгове върху факта, че въоръженото въстание не ще има характер на комунистическа революция и че новото правителство не ще бъде съветско правителство.

11. За целите на общата борба двата партийни центъра се задължават да се подпомогнат взаимно и в материално отношение[3].

Земеделците бяха принудени да се откажат от първоначалните си две искания:

1) Да се счита като установено още от сега, че тая есен ще се предприеме непременно въоръженото въстание (ако бъде заплашено с поражение, да се поиска от сърбите военна помощ против Цанков) и

2) Да се предостави тям организацията и ръководството на въстанието, като ние само им помагаме. Съгласихме се, че в края на септември ще трябва да стане едно общо съвещание в Югославия между хората от нашия ЦК и от техния партиен център, снабден с необходимите пълномощия, и на което да се прецени щателно положението и подготовката и да се реши въпросът за момента, кога ще може да се пристъпи към обявяването на въстанието, както и да се изработи конкретният план за самото въстание.

Що се отнася до паричните въпроси, установихме се на следното:

1) Издъжката на емиграцията в Югославия поемаме ние, както до сега, с двете хиляди долара от МОПР.

2) Разходите по пренасянето на оръжието, което сърбите биха дали, поемаме също ние, като бихме могли да им дадем направо на тях 2.000 долари за същата цел, срещу отчитане на изразходваните средства.

3) За материалното подпомагане левицата вътре в страната нашия ЦК ще направи възможното, както се е старал и досега да го прави.

4) По заема на специалните партийни нужди на земеделския център в Югославия въпроса ще има да обсъди нашият ЦК, при желанието да се окаже помощ и в тая посока, без обаче да се ангажираме, че това ще може непременно да стане.

Задължиха се, че ще заставят Коста Тодоров и Оббов в цялата си дейност, в списването на „Зем[еделско] знаме“ и в даваните от тях изявления най-строго да се съобразяват с постановленията на приетата платформа.

Установи се, че постоянен контакт между тях и нас ще се поддържа чрез Гаврила[4].

Трябва още да прибавя, че Н[едялко] А[танасов] и Хр[исто] С[тоянов] заявиха, че усвояват напълно нашето становище по македонския въпрос, но считат за неудобно сега още това публично да обявят, защото се страхуват, че то може да попречи да получат обещаната помощ от сърбите в оръжие и пр.; по същата причина моля да не се настоява от наша страна да се изкажат публично за Червения селски интернационал, толкова повече, че тогава не биха могли да използуват за акцията благоразположение на чехословашкото правителство, начело на което стои председателят на Зеления интернационал. Задължиха се обаче, че няма да държат нито в печата, нито в изявленията си враждебно отношение към новата ориентация в македонското движение и към Червения селски интернационал.

Като излагам всичко това, моля ЦК да се занимае с възбудените въпроси, за да вземе съответните решения и незабавно да ми ги съобщи.

С братски привет, *Виктор*

ЦДА, ф. 146 Б, оп. 6, а.е. 140, л. 1–5. Копие. Машинопис.

Публ. в ИИИБКП. т. 46, С. 1982, с. 334–337.

---

[1] Има се предвид идването на К. Тодоров и Ст. Цанов в Москва и подписването през февруари 1924 г. на Споразумение между БКП (В. Коларов и Г. Димитров) и БЗНС (К. Тодоров и Ст. Цанов) *(Вж док. № 68)*. Но след подписването на това Споразумение ЗП на БЗНС прекъсва връзките си със ЗП на БКП и не уведомява ПП на БЗНС в страната за срещата в Москва.

[2] Става дума за подписаните между ЦК на БКП и левицата в БЗНС документи за сътрудничество. Виж док. № 103, 104, 105, 106.

[3] Тази платформа от 11 точки е трябвло да бъде съгласувана със ЗП на БЗНС (Ал. Оббов и К. Тодоров), а вътре в страната – с левицата в БЗНС и с ЦК на БКП. Ал. Оббов категорично отхвърля уговорената от Н. Атанасов и Хр. Стоянов платформа. ЦК на БКП посреща платформата критично. В ЦК смятат, че в платформата въпросът за правителството излиза извън рамките на подписания от ЦК на БКП и левицата Протокол *(виж док. № 109)* и че Н. Атанасов и Хр. Стоянов са били запознати с платформата на Акционния комитет още в България, съгласили се с нея и сега трябва да я изпълняват. В резултат платформата остава неподписана.

[4] Става дума за Гаврил Генов.

№ 120

Пълномощно за присъединяване на левицата в БЗНС към Селския интернационал. Бележка на Гаврил Генов (Даскалов) относно съдбата на пълномощното

[септември 1924 г.]

ПЪЛНОМОЩНО

В смисъла на горния протокол[1] ние: Димитър Н.Грънчаров и Николай Петрини, членове на акционния комитет на левицата [в] БЗНС, от името на същия комитет, упълномощаваме другарите Недялко Атанасов[2], бивш министър, като пръв делегат и [Г.]Божков[3] от Дупница, като втори делегат.

На тези другари делегати се възлага мандат да създадат връзка със Задграничното представителство на Б[лгарската] К[омунистическа] партия, Хърватската републиканска селска партия (Ст.Радич), комитета във Виена на Балк[анската] федерация, Московския селски интернационал и III-тия Комунистически интернационал.

Това пълномощно има сила и дава право на упълномощените, само ако и те подпишат горния протокол.

За акционния комитет на левицата на БЗН Съюз

Грънчаров *Петрини*